

Једна од одлика многих истраживачких институција из деведесетих година, али и раније, била је пристајање на политички опортунизам. Као последица тога истраживања у области одбране и безбедности често су постављана тако да истраживачки рад буде форма коју је испуњавао пожељан политизовани садржај. Не треба имати илузија да се положај науке у односу на политику, али и однос политике према науци и научним установама, може изменити брзо и лако, једном за свагда.

Место и улога коју је Институт за стратегијска истраживања добио реорганизацијом, у формалном и суштинском смислу, има тај дуго очекивани и неопходан реформски потенцијал.

Снимио Даринмир БАНЦА

**Генерал-потпуковник мр Милан Зарић,
директор Института за стратегијска истраживања**

Подршка одлучивању

Институт за стратегијска истраживања настао је у септембру 2006. године спајањем Института ратне вештине и Војноисторијског института, који су до тада били у саставу Генералштаба.

До јуна 2007. године, новоформирани Институт у Министарству одбране био је део Управе за стратегијска истраживања. Данас се Институт за стратегијска истраживања налази у Сектору за политику одбране Министарства одбране.

Поменуте организацијске промене одразиле су се на место и улогу Института, однос Министарства одбране и Војске Србије према њему, али и на његове потенцијалне истраживачке захвате, планове и програме рада.

На челу Института за стратегијска истраживања одавно је генерал-потпуковник мр Милан Зарић, официр који је у протеклом времену обављао најодговорније дужности у систему одбране – био је заменик начелника Генералштаба.

ба, помоћник министра одбране за обавештајно-безбедносне послове, али и наш представник у сталној мисији Републике Србије при Организацији за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) у Бечу.

Са генералом Зорићем разговарали смо о позицији Института у односу на претходни период, пројектима које реализује и плановима.

□ *Организациона питања и позиционирање Института за стратегијску истраживања, у оквиру целовите реформе система одбране, само наизглед нису значајна. Колико она, заправо, утичу на место и улогу те установе и њене истраживачке пројекте?*

– Познато је да су некадашњи Институт ратне вештине и Војноисторијски институт учествовали у решавању многих питања значајних за систем одбране. Једна од одлика поменутих установа, али и осталих истраживачких институција из деведесетих година, па и раније, била је пристајање на политички опортунизам. Као последица тога истраживања у области одбране и безбедности често су постављана тако да истраживачки рад буде форма коју је испуњавао пожељан политизовани садржај. Не треба имати илузија да се положај науке у односу на политику, али ни однос политике према науци и научним установама, може изменити брзо и лако, једном за свагда. Место и улога коју је Институт за стратегијска истраживања добио реорганизацијом, у формалном и суштинском смислу, има тај дуго очекивани и неопходан реформски потенцијал.

Институт, неспорно, остаје аналитичка служба и подршка стратегијском одлучивању у систему одбране. Уз то, својим деловањем, треба да иницира и реализује истраживања у области одбране и безбедности, и да, заједно са другим сличним институцијама, допринесе усмеравању јавности на најзначајнија безбедносна питања.

Реформа Војске и читавог система одбране неизбежно се одражава и на Институт. Његово редефинисање тек је започело. Промене се не односе на оно што је у некадашњим институцијама било добро. Међутим, за реформу Института за стратегијска истраживања неопходни су нови услови, који обезбеђују другачију позицију, послове и рад. Није исто уколико се он налази у саставу Генералштаба или је, према данашњем решењу, део Министарства одбране, јер се разликују домени ангажовања Института.

□ *На којим принципима почива његов рад?*

– Прецизирањем спектра деловања, уз усавршавање и обнављање истраживачког кадра, за унапређење функционисања Института неопходно је да се афирмишу начела објективности, сарадње и транспарентности. Разуме се, да ти принципи нису новина за Институт. Зато и не говорим о њиховом увођењу, него о афирмацији.

Начело објективности проистиче из научног приступа проблемима и односи се на резултате истраживања. Природно је да је објективност условљена компетентношћу. Од Института се то управо захтева.

ИСКОРАК

У претходној години учињен је искорак у афирмисању Института, како у систему одбране, тако и у широј друштвеној средини и иностранству. Тежиште у раду Института било је на активностима којима су способности и истраживачки потенцијал његових припадника подигнути на квалитетнији ниво. У томе, као и у стварању адекватних услова и позиционирању Института у систему одбране, значајно је допринео претходни директор Института пуковник др Михајло Басора. Захваљујемо му на томе.

За унапређење функционисања Института неопходно је да се афирмишу начела објективности, сарадње и транспарентности. Начело објективности проистиче из научног приступа проблемима и односи се на резултате истраживања. Од Института се то управо захтева.

***

Да би се Институт верификовао као научна институција у друштву, односно потврдио своју основну научноистраживачку функцију, током 2009. акредитоваће се код Министарства за науку Републике Србије.

***

Институт је спреман да се укључи у истраживачке пројекте других научних институција у земљи и иностранству. На тај начин ће његов рад бити транспарентан, а резултати ефикаснији.

Досадашња сарадња Института са институцијама у систему одбране, у земљи, али и у иностранству, јесте на нивоу који се мора уважавати. Ипак, постоје и потребе и могућности да се она унапреди. Свакако да за истраживање појединих безбедносних проблема потенцијали Института, ма какви били, нису довољни. Због тога је аутистичан приступ недопустив, а интензивирање сарадње са сродним домаћим и иностраним институцијама, као и са компетентним појединцима, укључујући и реализацију заједничких пројеката, биће императив.

Јавност је и до сада, до извесне мере, обавештавана о раду Института. Сходно томе, ускоро ће се поставити и Интернет сајт Института за стратегијска истраживања, чиме ће се побољшати информисање јавности о активностима и пројектима. Наравно, комуникација са јавношћу и даље ће се одвијати у складу са одговарајућим прописима у систему одбране.

Резултати рада и могућности Института сразмерни су индивидуалним способностима његових припадника. Због тога је за нас драгоцен донација Краљевине Норвешке, која се користи првенствено за усавршавање истраживача. Поред тога, средствима из донације финансира се и унапређење укупних истраживачких капацитета Института.

Ускоро се очекује и премештање Института за стратегијска истраживања на нову локацију и побољшање услова рада. Уверен сам да и то може бити назнака нове етапе у његовом постојању и деловању.

□ *Који су задаци, војничком терминологијом речено, у надлежности Института? Колико је он, заиста, подршка стратегијском одлучивању?*

– Као научноистраживачка установа Министарства одбране, Институт се најпре бави истраживањима у области безбедности, одбране и војне историје. Такође израђује стратегијске анализе и процене о изазовима, ризицима и претњама по безбедност Републике Србије, анализира процесе и чинице у међународним односима који утичу на безбедност и међународни положај наше земље. Уз то, Институт за стратегијска истраживања изучава и искуства из актуелних конфликата и кризних ситуација у свету.

Незахвално је коментарисати питање утицаја Института на одлуке у систему одбране. Он је научноистраживачка установа чији су послови засновани на научним методама. Његов финални производ јесте резултат таквог приступа. Верујем да је Институт истинска подршка стратегијском одлучивању. Сличан је пример и за утицај Института на даљи ток реформе Војске. За његов већи допринос и утицај треба, времена, али и додатно унапређење кадровских и материјалних ресурса Института и другачија методологија рада.

Један од начина да се то постигне јесу пројекти који окупљају различите структуре. Тек тада би постојале могућности да ваљано разматрамо значајна и сложена питања и у оним условима када капацитети Института нису довољни. Оно за

шта је Институт и сада компетентан јесу научни инструменти које користи у истраживањима. Не треба очекивати да ће се реформа окончати за неколико дана или година, јер је она непрекидан процес, чија динамика осцилира.

Природа безбедносних проблема често не дозвољава скоро ниједној институцији да се самостално обрати свим њеним аспектима. Зато је, пре свега, у интересу система одбране, а тиме и Института, да се интензивније сарађује са сродним институцијама. На појединим пројектима могу се ангажовати и истраживачи који нису запослени у Институту, чак и страни држављани, што зависи од природе проблема и безбедносних интереса. Истовремено, Институт је спреман да се укључи у истраживачке пројекте других научних институција у земљи и иностранству. На тај начин ће његов рад бити транспарентан, а резултати ефектнији.

□ Да би Институт, у процесу реформе, одговорио захтевима који се пред њега постављају, треба да има и квалитетан кадар.

– Припадници Института усавршавају се, у земљи и иностранству, на последипломским стручним и научним усавршавањима у грађанству, војним школама и институцијама, те на различитим курсевима. Такође, учешћа припадника Института на конференцијама, семинарима, стручним и научним скуповима у земљи и иностранству, потврда су, али и прилика за проверу и унапређење индивидуалних квалитета истраживача. Резултат тога јесте – осам доктора наука и десет магистара који раде у Институту. И остали запослени ће у наредном времену стећи потребна научна звања.

□ Министарство одбране и Војска Србије исказали су у протеклој години потребу за анализама и студијама актуелних безбедносних питањима које ради Институт.

– У оквиру реализације пројеката истраживани су ставови припадника Министарства одбране и Војске о реформи, безбедносним интеграцијама и позиционирању наше земље у интегративним безбедносним процесима. Резултати тих истра-

Незахвално је коментарисати питање о утицају Института на одлуке у систему одбране. Он је научноистраживачка установа чији су послови засновани на научним методама. Верујем да је Институт истинска подршка стратегијском одлучивању.

***

За истраживање појединих безбедносних проблема потенцијали Института, ма какви они били, нису довољни. Због тога је аутистичан приступ недопустив, а интензивирање сарадње са сродним домаћим и иностраним институцијама, али и са компетентним појединцима, укључујући и реализацију заједничких пројеката, биће императив.

***

Институт, неспорно, остаје аналитичка служба и подршка стратегијском одлучивању у систему одбране. Уз то, својим деловањем, треба да иницира и реализује истраживања у области одбране и безбедности, те да, заједно са осталим институцијама, допринесе усмеравању јавности на најзначајнија безбедносна питања.

живања били су значајни за доношење одговарајућих одлука. Верујем да смо анализама, проценама и резултатима емпиријских истраживања допринели да оне буду ваљане.

Институт је у протеклој години спровео два емпиријска истраживања. Њима је обухваћено више од 2.500 припадника Министарства одбране и Војске Србије. Према том, више него репрезентативном узорку, добијени су показатељи о перцепцији безбедносних изазова, ризика и претњи, али и ставови испитаника о реформским процесима у систему одбране, облицима безбедносних интеграција и нашем ангажовању у мировним операцијама.

Студија о информисаности младих о војном позиву и утицају на мотивацију ученика средњих школа за студирање на Војној академији настала је после истраживања Института о ставовима средњошколске омладине о школовању на Војној академији. Потреба за таквим пројектом проистекла је из чињенице да је у протеклој деценији знатно опао број кандидата за школовање у тој војној школи. Поменути истраживањем анкетирано је 2.527 ученика завршених разреда у 67 средњих школа на територији Србије, првенствено гимназија и средњих техничких школа. Организацијским јединицама Министарства одбране и Војске достављени су резултати истраживања, посебно значајни за систем одбране у целини, а за ширу јавност Институт је објавио књигу *Матуранти о војном позиву*, чија ће промоција, у сарадњи са Војном академијом, бити 11. фебруара.

Поред поменутих пројеката, припадници Института учествовали су на 12 научних конференција у земљи и иностранству,

презентовали 16 саопштења и организовали две међународне научне конференције о историјским темама. Током прошле године објављено је пет књига, један зборник радова и око 40 стручних радова, док је у припреми још 26. Институт је организовао пет семинара за припаднике система одбране Републике Србије – два су била са међународним учешћем – и серију предавања из области безбедности и одбране, на којима су предавачи били амбасадори и изасланици одбране акредитовани у Србији, министри одбрана појединих земаља, државни секретари и афирмисани стручњаци за поједина безбедносна питања.

□ И Одељење за војну историју и Војни архив налазе се у саставу Института за стратегијска истраживања. Како се уобличавају нова историјска научна сазнања и користи расположива архивска грађа?

– Не мислим да постоје нова и стара историјска сазнања. Могућа су различита тумачења и, разуме се, о њима се може дискутовати. Због тога је значајно, не само за систем одбране то што је ово одељење, као наследник Војноисторијског института, компетентно за сва питања из наше војне историје. Изучавање историје, чији је идеал истина, важно је за обликовање идентитета друштва и војске. Непристрасним, научним приступом кристалишу се пређени историјски периоди и вреднује прошлост, чиме се постављају чврсти темељи традиције. Поштујући те принципе, Одељење за војну историју организовало је у протеклом периоду две научне међународне конференције – *Балкански пакт 1953/54* и *Први светски рат и Балкан – 90 година касније*.

Двојица припадника Института објавила су књиге о стању на југу државе после Првог светског рата и о модернизацији војске увођењем аутомобила. Институт је штампао и зборник радова са научног скупа *Балкански пакт 1953/54*. и двоброј часописа *Војноисторијски гласник* за 2007. годину. Тренутно се завршава штампање два броја *Гласника* из претходне године. Значајно је поменути да су припадници Института учествовали на неколико научних скупова у земљи и иностранству, те у стручној научној периодичи објавили тридесетак радова.

Српска војна историја афирмише се сарадњом са сличним институцијама и на домаћој и на иностраној сцени, посебно разменом нових научних сазнања. Војна литература, настала родом историчара Института, треба да нађе одговарајуће место и међу наставним садржајима у нашим војним школама. Војни архив представља неисцрпни ресурс за изучавање и српске војне историје и историје земаља у ближем и ширем окружењу Србије. Архивска грађа војне провенијенције незаобилазна је за разумевање друштвених процеса на нашим просторима, сходно улози коју је војска имала током 19. и 20. века.

Захваљујући донацији Краљевине Норвешке и помоћи Института „Џеферсон“, Архив је у потпуности оспособљен и опремљен за дигитализацију архивске грађе. Такве могућности немају земље у окружењу, а опрема која се користи спада међу најсавременије у свету. До сада је дигитализовано више од два милиона докумената похрањених у Војном архиву.

□ У току је јавна расправа о најзначајнијим стратегијским документима система одбране Републике Србије – Стратегији националне безбедности и Стратегији одбране. Колико су у њиховој изради учествовали припадници Института?

– Истраживачи Института за стратегијска истраживања Министарства одбране били су укључени у израду свих релевантних стратегијских докумената. Поред тога, они су давали мишљења и сугестије и о низу нормативних докумената система одбране, као значајних предуслова за реформу система. Степен и својство ангажовања зависили су од природе докумената, потреба система одбране и капацитета Института.

□ Какви су планови Института за стратегијска истраживања у будућности?

– У наредном периоду припадници Института окончаће четири започета пројекта и развојна истраживања из области безбедности, одбране, војних наука и војне историје и започети два нова. Планови јесу амбициозни, али се могу остварити. Надаље ће Институт ојачати научну базу и истраживачке капацитете пријемом младих истраживача, како би очувао континуитет научног кадра.

Да би се Институт верификовао као научна институција у друштву, односно потврдио своју основну научноистраживачку функцију, и за систем одбране и за оне установе које су заинтересоване за област његовог деловања, током 2009. године следи акредитација код Министарства за науку Републике Србије. Оно што чинимо јесте општа корист и у том смислу очекујемо сваку могућу подршку. ■

Владимир ПОЧУЧ

Отворен Центар за учење енглеског језика у Генералштабу

Седми по реду Центар за самостално учење енглеског језика, отворен је 29. јануара у Генералштабу Војске Србије. Пројекат се спроводи у складу са Одлуком министра одбране Републике Србије о реализовању Програма оспособљавања у области енглеског језика и Стратегије учења енглеског језика у Војсци Србије. Отварању су присуствовали, поред представника Министарства одбране и Војске Србије, представници земаља донатора пројекта PELT, изасланици одбрана Данске, Холандије, Шведске, Уједињеног Краљевства и директор Британског Савета у Србији.

Генерал-мајор Петар Ђорнаков, начелник Управе за обуку и доктрину Генералштаба Војске Србије, и пуковник Најџел Фен, изасланик одбране Велике Британије, симболично су пресекли врпцу и пустили Центар у рад.

Том приликом генерал Ђорнаков је истакао да ће центар, који поседује двадесет радних места, омогућити индивидуални рад и учење енглеског језика уз коришћење врхунског софтвера и аудио-визуелних средстава, са библиотеком која има изобилну литературу.

У име донатора, пуковник Фен је изразио велико задовољство што је Војска Србије препознала предности учења енглеског језика, за који је све више припадника система одбране заинтересовано. Он је истакао да две земље треба да развијају сарадњу, а Центар представља једну од активности на том путу. ■

М. И.

Међународна војна сарадња

>>> Делегација Министарства одбране и Војске Србије, коју је предводио начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић, боравила је 12. и 13. јануара у посети Министарству националне одбране Румуније.

Током сусрета са државним секретаром Министарства националне одбране Румуније Добрицоју Корнелијем, обострано је оцењено да је сарадња у области одбране међу највишим приоритетима, те да постоји простор за њено даље унапређење.

Током боравка потписан је План билатералне војне сарадње за 2009. годину и Програм обуке и школовања наших припадника у војнообразовним институцијама Румуније за академску годину 2008–2009. годину.

Најзначајнији вид сарадње са Румунијом јесу заједничке вежбе и подршка Србији у реформи система одбране и активностима из Програма ПЗМ.

>>> Начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић и заменик директора Дирекције за безбедносну и одбрамбену политику Министарства одбране Бугарске Јордан Божилов, потписали су 16. јануара План билатералне војне сарадње за 2009. годину.

Војна сарадња између Министарства одбране и Војске Србије и Бугарске успешна је у континуитету. Један од приоритета јесу заједничке вежбе, а тежишта су размена искуства на експертском нивоу у области војне медицине и логистике.

>>> Делегација Министарства одбране Краљевине Данске боравила је 28. јануара у Београду као гост Управе за међународну војну сарадњу Сектора за политику одбране.

Током радног дела посете разматрани су досадашњи резултати сарадње и усаглашен је План билатералне војне сарадње за 2009. годину, који су потписали начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић и изасланик одбране Краљевине Данске потпуковник Сорен Кнудсен.

Досадашња успешна сарадња Министарства одбране Србије и Данске биће настављена и у 2009. години, првенствено у области цивилно-војних односа, помоћи Данске развоју службе трагања и спасавања у Србији и у оквиру пројекта *Присма*. ■